

vsakemu na vpogled. Istočasno je javno dati na znanje, da so se volilski imeniki javno razgrnili vsakemu na vpogled ter da se smejo osem dni od dneva izvršenega razglašanja vlagati ugovori zoper nje. — To je povedano tako jasno, da bi lahko razumel ta paragraf ne samo Rudolf, ampak tudi kdo drugi. Če ima pravico vpogleda vsakdo, torej jo ima tudi nadučitelj, najsi slušuje na Črnem vrhu. Že zgoraj smo citirali zakon, ki razveljavlja glavarjevo in županovo naziranje, da Silvester ni volilni opravičenec. § 10. volilnega reda pravi: „Volilno pravico vobče ima vsak svojepravni avstrijski državljan moškega spola, ki je dopolnil 24. leto svojega življenja ter ni izključen od volilne pravice.“ § 13. govori: „Poslance volijo direktno vsi tisti občani, ki imajo po občinskem zakonu pravico, voliti občinski zastop in kateri v občinah s tremi volilnimi razredi spadajo v I. in II. razred...“ Vprašamo: kdo pa voli v I. razredu? Odgovarja nam § 1. (točka 2., al. f) obč. vol. reda: „Načelniki in višji učitelji (Oberlehrer) občinskih ljudskih učilnic...“

Ali pozna zakon tisti, ki pravi, ob veljavnosti tu citiranih paragrafov, da ni nadučitelj Silvester volilni opravičenec? Ne!

In ako išče nadučitelj svoje pravice v županovi pisarnici, jo išče na podlagi zakona, in ga nima nihče tirati preko praga, ker si te pravice ne more pridobiti v šolski učni sobi, ampak v uradnem prostoru županstva. In okrajni glavar nima v tem primeru pritrjati ošabnemu županu, ker je pravica na nadučiteljevi strani, ampak mora župana poučiti, da je uradna oseba, ki veljajo tudi zanj zakoni, nikakor pa ni v uradni sobi eksekutivni organ klerikalnega nasilja! Župan očita nadučitelju volilno sleparstvo, glavar ga ne brani, ampak ga ironično sili k sodišču! Lep predsednik okrajnega šolskega sveta, ki ne brani svojega učitelja! To je malo več nego čudno. Skoraj bi dejali, da mora tako biti, ker je sedaj zavladal tak sistem, sistem brezpravnosti in nasilja ter sistem protežiranja nemškutarskega birokratizma in rimskega klerikalizma!

Najlepši pa je konec! Nadučitelj Silvester je dobil ukor, ker se je zavzel za pravico in za čast! Ukori! Ubogi hlapec Jernej! Kdo pa vruga je dal glavarju in predsedniku Eklu pravico, da z ukori kar tako meče okrog sebe! Ali smo prišli že res tako daleč, da nam izreka zaradi tega, ker se zavzemamo za pravico in čast, ukori tista cesarska kraljeva oblast, ki mora čuvati pravico in čast? Seveda se ne smemo zadovoljiti s samo tem vprašanjem. Ta ukor mora tisti, ki ga je podpisal, preklicati in ga nasloviti na svojo osebo. Če tega ne stori iz lastne volje, bomo že kje dobili moč, ki ga k temu prisili.

Ubogi hlapec Jernej, tolaži se: zatirane in brezpravne trpine bi radi oropali pravice in časti, a tebe — učitelja — že ne bodo, ker pravica ostane v kljub protizakonitosti in tiranstvu! Živi v ljudstvu, v

diplomo. Ljubljansko učitelstvo mu je izkazovalo svoje zaupanje s tem, da je bil 25 let zastopnik učiteljskega v. c. kr. mestnem šolskem svetu in „Ljubljansko učiteljsko društvo“ mu je priredilo v znak spoštovanja ob njegovi učiteljski 50 letnici veličastno slavnost, ki je natančno popisana v „Učiteljskem Tovarišu“, I. 1901, št. 31, 32 in 33, kjer so na drobno opisane Rakteljeve mnogobrojne zasluge in vrline.

Blag bodi spomin vrlenu možu! Umrl je, a v naših srcih živi dalje. —mn—

Blaz Čebul.

Na Polzeli je izdahnil dne 7. svečna t. l. Blaz Čebul, upokojeni tamkajšnji nadučitelj, učitelj-trpin v pravem pomenu besede, v starosti 82 let. Bil je siromak zadnjih 20 let precej pozabljen od sveta, saj se starček ni mogel nikamor ganiti; zato ga niso poznali celo mnogi mlajši učitelji sosedje, kako tudi! Za bednega učitelja siromaka je itak bolje, da je nepoznan!

Na Polzeli je poučeval na enorazrednici od 17. septembra 1854. do 1. marca 1885, torej dolgih in za tisto dobo bridkih 31 let. Seveda pa je učiteljeval že prej drugod lepo

množicah! Kadar se dvignejo te, pride dan plačila tudi za tiste, ki greše — pod uradno firmo!

O šolski reformi.

VI.

Nastaja važno vprašanje: Kako bi bilo mogoče, da bi en sam razredni učitelj zmogel tako duševno in telesno delo?

Njegova priprava bi se morala začeti na srednji šoli in dekončati na visoki šoli. Kako bi se v ta namen reformiral vseučiliški pouk, o tem pozneje. Tu najprej o pripravi na srednji šoli.

Ako bi srednja šola resnično podajala splošno izobrazbo, kakor je njen namen, potem bi si kandidat za srednješolskega učitelja osvojil že tukaj potrebno temeljno znanje, ki bi ga na visoki šoli izpopolnil, poglobil in dovršil. V ta namen je najprej treba, da se učna snov kvantitativno izdatno omeji, morebiti na tretjino dosežanje, da se kvalitativno ozira na sprejemljivost učenčev, da se torej toliko in tako zahteva, kolikor in kakor zmore normalno razvit človek 14. do 20. let. Ne smemo pozabiti, da je namen srednje šole podajati splošno izobrazbo, ne pa podrobnosti in natančnosti. Manj, zafo pa to tembolj temeljito!

Popolnoma se mora pri tem izpremeniti učna metoda. Vsa dosežanja metoda ni nič drugega nego večno razlaganje in večno izpraševanje. In vendar je namen srednje šole vzgoje in pouk! Z razlago pridobivamo samo trenutne uspehe, z izpraševanjem izgubljamno mnogo časa. Ako je razlaga slaba, je boljše, da je ni, ker je samo potrata časa; ako je razlaga dobra, ni mogoče, da bi si učenec hipoma vse zapomnil, marsikaj mu ostane nejasno, ko se strokovni učitelji vrste drug za drugim, prihajajočo zato, da zopet odhajajo. Nadarjenejši učenci si sicer hitreje in več zapomnijo, toda kmalu zopet pozabijo, ker niso imeli prilike, da bi bili snov predelali in si jo osvojili. Glavno delo, učenje, čaka učence doma. In to je temeljna napaka sedanje učne metode! Učenci bi se morali vsega naučiti v šoli. Učitelj ne bi smel veliko predavati, marveč snov z učenci predelavati, dopolnjevat in ponavljati toliko časa, da jo vsi učenci ne le razumejo in za trenutek zapomnijo, marveč tudi za stalno osvoje in resnično znajo. Sicer določajo tudi sedanji predpisi, da se mora učna tvarina z učenci predelavati in ponavljati. Toda to je za sedaj samo pobožna želja, ki je sploh ni mogoče izvrševati, ali vsaj v jako skromni meri, ker se jemlje preveč snovi, ker so posamezni razredi prenapolnjeni in ker ugrabi mnogo časa izpraševanje. Zato je poleg skrčenja učne snovi nujni pogoj ta, da število učencev v enem razredu ne sme presegati 30 in končno, da se izpraševanje temeljito omeji.

Dosedanji način izpraševanja moramo zavračati že a priori s psihološkega stališča, ker zbuja strah in razburjenost ter odvrča s tem učence od pazljivosti, poleg tega zavaja k učenju za red. Izpraševanje in zlasti klasifikacija pa provzroča obenem vestnemu učitelju velike muke

dobo let, kar pa se žalibog ni dalo natanko dognati. Bil je učitelj, in za konkordatske dobe tudi, kakor to trdi stari anali, mežnar in organist, torej pač živa priča onih, za naš stan tako temnih dni. Dobival je v tisti dobi 50 gld. plače, nekaj škafov ajde in prosa; za mežnarjo in orglarstvo prostovoljno zbirko vina in prediva ter neke stolne pristojbine, od cesar pa mu ni mnogo ostajalo, ker je moral sam plačevati cerkovnike pri podružnicah. Bil je to pač vsekakor trpek in trdo zaslužen kruh.

Zadnja leta, ko je bil umirovljen, je dohival po starem načinu neznanu pokojnino, živel je ves svoji rodovini. Ko mu je pa pred dobrim tednom umrla hči, njegova edina podpora v težkih dneh, je klonil tudi njemu duh in odšel je tja, odkoder ni povratka.

Med domačim prostim ljudstvom je bil jako priljubljen, saj so ne samo očetje sedanje mladine, marveč celo dedje pohajali k njemu v šolo. Dolga vrsta njegovih nekdanjih učencev in učenk ga je spremlila na zadnji poti, in ko se je poslovil tov. Brinar ob odprti gomili od pokojnika, orišujoč trnjevo in vendar ljubezni polno pot življenja njegovega, so blestele solze v vseh očeh!

Bodi mu zagotovljen trajen in hvaležen spomin! Jos. Gosak.

in duševne boje, dočim je v rokah manj vestnih in brezvestnih učiteljev jako nevarno orožje. To je žalostno poglavje v ustrojstvu srednje šole, ki je krivo tolikega gorja!

Ako odpade izpraševanje in klasifikacija, oziroma se omeji na minimum, potem odpade obenem izvečine ves ta duhomorni, pedantični aparat raznih katalogov, konferenc in pisarij. Izpremeni se pa tudi uredba pismenih nalog. Naloge iz latinščine odpadejo že v naprej. Pri modernih jezikih bi bile pismene naloge umestne, toda popravek bi se vršil takoj v šoli s sodelovanjem učitelja in učencev. V nižjih razredih bi se gledalo bolj na oblikoslovje, v višjih na pravilno izražanje misli. Naloge bi se prebirale v šoli in tu kritikovale, z vajami v govorjenju, s čitanjem v šoli in doma bi se zmanjševale eventualne napake.

Šolsko leto se ne bi delilo na dva polovici. Učitelj bi predelaval učno snov, na koncu leta bi imel z učenci rekapitulacijo o predelani tvarini. Ker bi bil v vedni dotiki z njimi, bi si lahko napravil kolikorotoliko pravično sodbo o njih učnem uspehu, kar bi zapisal v šolsko izpričevalo z opazko „popolnoma zrel“, „zrel“ ali „nezrel“ za prestop v višji razred. Klasifikacija v posameznih predmetih bi čisto odpadla, učitelj naj sodi učencea po celotnem vtisku, ki ga je dobil v dobi enega leta z ozirom na vse predmete. Pri takem načinu pouka in vzgoje bi bil gotovo jako majhen odstotek „nezrelih“, t. j. takih, ki bi bili sploh nesposobni za daljši študij. Polletno izpričevalo bi bilo provizorično in bi se dajalo le v tem slučaju, če kdo izstopi iz šole ali če iz kakršnegakoli vzroka prestopi na drug zavod. Koncem šestega leta dobi učenec izpričevalo, da je „popolnoma zrel“, „zrel“ ali „nezrel“ za prestop na visoke šole. Obenem bi to izpričevalo dokazovalo, ka-

tere za prestop na visoke šole predpisane kurze je dijak obiskoval in s kakšnim uspehom.

Tudi tu bi bili slučajji „nezrel“ izredni, ker bi se bilo treba ozirati na dispozicije, na ves habitus učencea, a ne na to, če morebiti v nekaterih predmetih ni tako dobro podkovan kakor v drugih. Iz tega je razvidno, da odklanjamo maturo v celem njenem obsegu. Če je kaj podvrženega slučajju, je to matura, ki postavlja ves srednješolski sistem na noge. In ta goli slučaj odločno dostikrat za vse življenje! Matura je dandanes izvečine kos popisane papirja, ki ne dokazuje, da je mladenič zrel, marveč, da srednja šola sama sebi ne verjame, ali je maturant, ki stoji pred njo v črni obleki, res tisti človek, ki ga je poučevala in vzgajala sedem ali osem let; zato si ga mora še enkrat od blizu ogledati in dognati njegovo identiteto. In ako se ji po sklepih formalne logike posreči dokazati, da ta maturant ni identičen s tistim dijakom, ki je bil morebiti ves čas prav dober ali vsaj dober njen učenec, potem proglasi slavnostno: Ne poznam te! Matura je „testimonium paupertatis“ današnje srednje šole.

Prihajam k vprašanju: Ali bi mogel razredni učitelj, če bi že bil duševno kvalificiran za to, fizično vršiti delo, ki mu ga nalaga enotna srednja šola?

Predvsem je treba upoštevati, da bi odpadle korekture in mnogo administrativnih poslov, s čimer bi se učitelj takoj izdatno razbremenil. Daljša zahteva je, da bi se ves pouk moral vršiti dopoldne, in sicer največ od 8. do 12. ure; risanje, telovadba, igranje, neobligatni predmeti bi se poučevali popoldne. V naslednjem podajam za poizkušnjo učni načrt obligatnih in neobligatnih predmetov, kakor si predstavljam enotno srednjo šolo, kar se tiče razdelitve predmetov in števila tedenskih ur.

I. Obligatni predmeti.

D o p o l d n e							
P r e d m e t	I. razred	II. razred	III. razred	IV. razred	V. razred	VI. razred	Skupaj
Slovenščina	3	3	3	3	2	2	16
Nemščina	3	3	3	3	2	2	16
Francoščina	3	3	3	3	2	2	16
Zgodovina	3	3	3	3	2	2	16
Matematika	3	3	3	3	3	3	18
Prirodoslovje	3	3	3	3	3	3	18
Kemija	—	—	3	3	2	2	10
Fizika	3	3	—	—	3	3	12
Filozofija	—	—	—	—	3	3	6
Skupaj	21	21	21	21	22	22	123

P o p o l d n e

Pozimi in ob gredem vremenu poleti (poleti začetek ob 3. uri).

U r e	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek	Petek	Sobota	Skupaj
2—4	Risanje I. in II. razred	Risanje III. in IV. razred		Risanje V. in VI. razred	Telovadba I. in II. III. in IV. V. in VI. razred		12
4—5	Telovadba I. in II. razred	Telovadba III. in IV. razred		Telovadba V. in VI. razred			

Poleti in ob lepem vremenu pozimi (pozimi začetek ob 2. uri).

3—7	Izprehod ali izlet z risanjem, telovadbo in igranjem ali s delom v botaničnem vrtu za I. in II. razr.	Enako za III. in IV. razred		Enako za V. in VI. razred			12
	I. razred	II. razred	III. razred	IV. razred	V. razred	VI. razred	Skupaj
Skupno število tedenskih ur	25	25	25	25	26	26	152

II. Neobligatni predmeti.

P r e d m e t	I. razred	II. razred	III. razred	IV. razred	V. razred	VI. razred	Skupaj
Latinščina	—	—	—	—	3	2	5
Grščina	—	—	—	—	—	3	3
Matematika (višja)	—	—	—	—	3	2	5
Opisna geometrija	—	—	—	—	3	2	5
Petje	—	2	—	—	2	—	4
Gosli	—	—	—	2	2	2	6

Najprej par splošnih opomb o tem učnem načrtu.

Morebiti bi se zdelo komu, da imajo nekateri predmeti, kakor slovenščina, nemščina, risanje pre malo tedenskih ur. Na to odgovarjam, da moramo imeti vedno pred očmi to okolnost, da daje temelj enotni srednji šoli osemletna ljudsko-meščanska šola. Iz nje bi prihajali zrelejši učenci, prinašajoč s seboj mnogo osnovnega znanja, ki bi ga srednja šola izpopolnjevala, razširjala in poglobljala. Pri tej priliki izražam željo, naj bi nam kdo izmed ljudskošolskih učiteljev podal podrobnejši načrt reformirane ljudsko-meščanske šole.

Druga neizogibna zahteva je, da bodi učitelj pedagoško neodvisen. Pedagoška neodvisnost učiteljeva je predpogoj uspešnega pouka in zdrave vzgoje. Namesto malenkostnih, individualnost učiteljevo naravnost ubijajočih predpisov naj stopa svoboda v okviru učnega načrta, ki budi samozavest in iznajdljivost ter poraja veselje do dela, s tem pa tudi zagotavlja večje uspehe, nego prisiljenost in šablona, ki ustvarja dninarsko delo in kviri značaje. Poleg učne metode naj ima učitelj prostost, da si more svoje tedenske ure tako razdeliti, kakor zahteva to dispozicija učencev, čas, vreme, in druge okolnosti. Ako se mu zdi umestno, naj obrav-